

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

DJS/Roma Conf (2011) 8 Rom

Strasbourg, 25 November 2011

ROMA YOUTH CONFERENCE
TERNE ROMENGIRI KONFERENCIJA

*Voicing the aspirations
and projects of Roma youth
in the Council of Europe*

*Vazen o glasos e aspiracijenge
thaj projektonge katar e teme
Roma ande Europako Konsilo*

26 - 30/09/2011

European Youth Centre Strasbourg
Europako Ternengo Centro ande Strazburgo

**Legarimasko lil vash e Europakere
Terne Romengoro Akcijako Plano**

Avguni vorba/Introdukcija

Kodo dokumento si rezultato katar e Terne Romengiri Konferencija organizuimi e Europakere Konsilostar pe Europako Ternengo Centro ano Strazburgo katar e 27-to dzi pe 30-to sepetmbro 2011 bersh. I konferencija andas khetane terne Romen – lideron thaj manushen save keren buchi e ternencar, e Romengere na-gavernoskere orgaganizacijen thaj e internacionalno organizacijen save si aktivne ko promoviribe terne Romengiri participacija thaj maripe mamuj i diskriminacija savi astarel e Romen trujal i Europa. I konferencija sasa jekh phutardini konsultacija e terne Romencar vash e duje bersheskoro Terne Romengoro Akcijako Plano legardino katar e Europako Konsilo te shaj te identificirinen pes e prioritatura, akcijakere areje thaj principura vash preparacija vi implementiribe ko jekh gasavo plano.

E konferencijakere participantura kerdine buchi upral e majbare areje katar e Akcijako Plano thaj pe cikneder bucharne grupe, kerde buchi upral e principura, cilura thaj e aktivitetija pe sako jekh areja.

Kodo legaripasko lil, si rezultato katar e buchi kerdini e bucharne grupendar thaj e plenarno diskusije pe kodi konferencija thaj sikadine e terne Romengere aspiracije. Vi kodo so inicijalno kodo legarimasko lil si kerdo vash duje-bershengoro fremo, reflektirinen vi lunge vramakere cilura, save so khamela pes regularno te barjaren pes.

E Terne Romengoro Akcijako Plano kate trubuj te reflektirinel e praktikane butja so trubuj te keren e Europako Konsilo thaj e javera partnerura interesuime te den pengi kontribucija thaj implementiribe akale planesko. O plano trubuj te revidirinel pes thaj te barjakerel pes sako bersh thaj te khuvel ano persho duje-bershengoro budzeto thaj programo ano Europako Konsilo (2010-2013).

Kodo legarimasko lil sasa kerdine sar rezultato katar e trubujimata thaj sa so terdzol anglal e terne Roma ani Europa adadzives thaj si jekh ekspresija ko lengoro legitimno aspiracije sar manusha save trubuj te len sa e univerzalno manushikane hakaja/chachipena/. Sa kodo trubuj te ovel hachardino khetane e fremostar katar e manushikane hakajengere instrumentura, leindor kate vi e Europakere Konvencija vash e Manushikane Hakaja thaj Fundamentalne Slobodije, Europaki Socijalno Charta, Fremeskiri Konvencija pe Nacionalno Minoritetongo Protektiribe thaj e Europake Unijaki Charta vash Fundamentalno Hakaja. Kodola legarimaske principura thaj e akcijako plano trubuj te hacharen pes khetane e principoncar thaj e ciloncar *inter alia* vi e:

- Strazburgoskere Deklaracijasar vash e Roma
- Finalno Deklaracijasar e Europakere Konsiloskere Samitostar e Sherutne manushencar vash e Roma
- E Agendasar 2020 pe ternikani politika ano Europako Konsilo
- E Akcijakere Planosar vash e Roma katar e Organizacija vash Sikuriteto thaj Kooperacija ani Europa
- E Europakere Komisijakere Desh Khetanutne Fundavne Principura vash e Romengiri Inkluzija
- E EU-jakere Direktive pe na-diskriminacija (Direktiva pe Rasengoro Jekhipa 2000/43 thaj e Fremoskiri Direktiva 2000/78)
- E Europako Fremo vash Strategije pe Nacionalno Romengiri Integracija

1. Sama thaj problemura

Te bajrovel pes ani Europa adadzives, vash e but terne, si pharo procesi. Pe naturalno procesija te lel pes personalno autonomija so si univerzalno buchi sa e ternenge, kodo so but

thema ani Europa si pe finansijengi thaj ekonomikani kriza, kerel efekti upral e terne thaj lengere shajipena thaj vash kodo te len „dzanlipe thaj kompetencije, te shaj te len than ano sa e aspektura ande societa,,¹. E terne Roma arakhen pes buteder pharipenencar, astarindoj katar kodo so lela pes olendar o hakaj „te ovel pes terno,,. Astardine mashkar adzikeripa lengere familijendar thaj komunitetondar, thaj e stigmatizacijatar kotar e mazhoritetakiri societa, e terne Romen isi bareder pharipena te resen pengere hakaja, olengoro identiteti, olengere dzivdipena. Vaver generalno problemi so arakhen e Romane komunitetura si butivar reflektirime ani tranzicija ko bare manusha, but terne Roma dikhen chorolipa, naj olen shajipena an lengi komuniteta thaj kana ikljon olengere komunitetondar, isi olen pharipena te len pengere socijalne manushikane hakaja.

I situacija shaj te ovel phareder vash e Romane chaja thaj terne dzuvlja, thaj sar so sasa vi diskutuime ani konferencija, vash e terne saven isi varesave disabilitetija, Lezbejken, Homoseksualcon, Bi-seksualcon thaj Transseksualcon, e migranton thaj e ternen bizi dokumentura.

Pe konteksto kote so but Europakere thema ovena buteder phandadine sar phutardine, o than vash diverziteto thaj javeripe si tikneder, thaj e „Javera,, si dikhline sar bilachipe thaj butivar vi sar na-manusha. Kodo si than kote so bajrol i Romafobija thaj Anticiganizmo kolendar so but chavore thaj terne manusha bajron thaj sikljon vash e stereotipura thaj etnocentrizmo.

Pe kodo nashti te kerel pes tolerancija vi kotar e Romane chavore thaj terne Roma, ni vash e thema kote so von dzivena. I demokratija nashti te vazdel pes upral e diskriminacija thaj Romengiri ekskluzija/crdipe pe rig/. Vi e terne Romen isi kontribucija te zuraren pengere themen kote so dziven thaj te oven kotor solucijendar thaj na kotor e problemondar.

2. Terne Romengere specifikane butja pe save o Akcijako Plano trubuj te del palpale

Avrutne butja

- Limitirimo aksesos/avibe/ dzi ki politikani participacija thaj nashtipe te oven ande thana kote so kerela pes decizija
- Limitirimi vaj nisavi participacija ano themeskere inicijative vash e terne
- Nanipe lachi politikani voja e terne Roma te oven lendine ano themeskere programija vash e terne
- E terne Romengere problemura naj andre ani themeskiri legislacija/zakonura/ thaj e politike, kotar e rodipaskere studije pe nacionalno thaj internacionalno nivelu
- Nanipe solidno, vaj nisavo, fundiribe vash ternengere aktivitetija; kote so egzistuin, e terne Romengere organizacije si avrijal kotar kodola fondija
- Nanipe efektivno pozitivno aktivitetija save so ka kreirinen/keren/ jekhipa thaj shajipena
- Nanipe de-segregirimi baza informacijendar thaj statistike save ka anen dzi pe kodo te dikhen pes e Roma
- E terne Romengere aktivitetija butivar si numa pilot prjektija saven naj strategijako fokusos thaj politike
- E anticiganizmo thaj e uche nivelu katar diskriminacija keren baro efekti upral i pakhiv an korkore pende thaj legaren pe majodorutni stigmatizacija thaj ekskluzija e terne Romenge thaj olengere familijenge
- Nashtipe te aven dzi pe lachipena thaj servisija thaj nashtipe te len e shajipena thaj e shanse so isi e javere terne manushen

¹ Agenda 2020 pe ternikani politika ano Europako Konsilo

- Bajrovipe ko segregirime mahale, so na dela olenge shajipe te oven kotor e themestar/societatar/
- But forme katar i diskriminacija (leindoj kate vi e intra-komunitetakiri diskriminacija) upral e dukhavdine grupe sar so si e dzuvlja, Lezbejke, Homoseksualcija, Bi-seksualcija, HIV inficirime, migrantija thaj terne bizi dokumentija
- Generalno negativno deskripcja vash e Roma ande mediumija so bajrarena e stereotipon thaj rasistikane aktiviteton
- Nanipe informacije ano mediumija, ano sikljovipaskere lila vash e Romengiri kultura, tradicije thaj dzivdipe e terne Romengo
- Nanipe koncepcija pe dzivdipasko stilo e Phirutnengo/Travellers/
- Bare bariere pe kodo te len kvalitetno edukacija vaj butivar, savi vi te ovel edukacija
- Bare praktike vaj disproporcionalno bichalipe e Romane chavoren thaj ternen ande specijalno shkole vash mentalno retardirime manusha
- Harno nivelo kotar edukacija thaj treningoja mashkar e terne Roma kerela olen na-kompetitivna ko buchako pazari/marketo/
- Pharipena te aven dzi pe uche shkole vaj pe univerzitetoski edukacija
- Baro nivelo ko chorolipe pe savo e Romane chavre thaj terne bajron
- Nanipe bijandipaskere lila, identifikacijakere dokumentija thaj themeskere lila, keren e Roma ma te khuyen ande administriribe pali so shaj te len pengere hakaja

Andrune butja

- Khovle terne Romengere organizacije thaj nanipe Romane strukture
- Choroli koordinacija thaj komunikacija mashkar e strukture so aba egzistuin (Roma thaj terne na-Roma; terne Roma thaj generalno Romano mishkipe, organizacije thaj responsabilne autoritetija)
- Nanipe informacije thaj edukacija vash themutnipe thaj manushikane hakaja
- Harno nivelo ki mobilizacija savi ka kerel e terne Roma te oven dikhline
- Harno nivelo ko terne Romengoro voluntarizmo thaj participiribe ko themeskere terne organizacije thaj projektura
- Limitirme kapacitetija te aplicirinen thaj te menadzirinen fundiribe e projektongo
- Ladz korkori pestar thaj korkorutno segregiribe sar rezultato katar i diskriminacija thaj ekskluzija so anela e terne Romane lideron te ladzan thaj te garaven pengoro etnikano thaj kulturakoro identiteto
- Phadipa pe terne bersha keren barijere e terne Romenge specijalno e terne dzuvleng save so nashti te dzan majodorig te educirinen pes vaj te keren profesionalno kariere
- Disproporcionalno anibe e Romene chaven thaj ternen ko samakere institucije; but olendar hasaren pengo etnikano identiteto
- Kherutni violenca savi afektirinela e terne chajen thaj e dzuvlen
- Bilache relacije mashkar e terne Roma thaj e phureder Romane liderura
- Tenzije mashkar e diferentno Romane grupe thaj komunitetija limitirinen i kooperacija mashkar e ternikane organizacije
- Nanipe lacho modelo ande Romane komunitetija.

3. So e Terne Romengo Akcijako Plano khamel thaj save moljaripa vazdel

E Terne Romengo Akcijako Plano si kerdino cilosar te:

- a) Del suporto pe kodo ani Europa te kerel pes jekh trujalipe thaj than vash e Romane chavore thaj terne te bajroven slobodno bizi diskriminacija, te pakjan an pengere avutne perspektive thaj te respektirinel pes olengoro pluralno

kultura sar terne manusha, sar Roma, sr themeskere manusha ano thema kote so dziven thaj sar aktivne Europakere manusha.

- b) Te pharuvnen pes e stereotipura thaj bilacho gindipe vash e Roma
- c) Te del pes dumo thaj te bajrarel pes i participacija thaj i avtonomija e terne Romengi ano Europako thaj pe nacionalno nivelura
- d) Te ikerel pes dzi ko Romengere manushikane hakaja kodolesar so ka kerel pes prevencija pe majodorutni violenca thaj te zuraren pes e terne Roma ki manushikane hakajengiri edukacija
- e) Promovirinen pes aktivitetija vash realno jekh shajipena vash e terne Roma pe sa e aspektija kotar o dzivipe, leindoj kate vi e edukacija, arakhibe buchi, sastipe thaj khera
- f) Te promovirinel pes i desegregacija vash e Romane chave ande shkole thaj ande mahale
- g) Te adoptuil pes thaj te integririnel pes aktivitetija pe sa e terne Romengere politike
- h) Promoviribe thaj respekto pe Romano identiteti thaj kultura
- i) Te del pes aktivno themutno dzivdipe thaj e terne Romengiri participacija pe sa e aspektura ano them/societa/.

4. Implementiribaskere principija

E Terne Romengoro Akcijako Plano trubuj te hacharel pes sar fremo vaj platforma katar e akcija pe savi but riga thaj akterura pe Europako thaj nacionalno nivelura – leindoj kate vi e Romane ternengere organizacijen thaj networkon/drahkhenen/, internacionalno organizacijen, institucijen thaj inicijativen – ka den pengere respektirime aktivitetija, projektija thaj programija khetane thaj vash e terne Roma vash sa kodo so si skrinisardo upreder.

E Terne Romengoro Akcijako Plano thaj oleskere aktivitetija trubuj te oven bazirime upral kodola principura thaj moljaripa:

- a) Participacija thaj konsultacija mashkar e terne Roma thaj Romane ternengere organizacije
- b) Involviribe e terne Romengo ande dizajniribe e politikongo vash e terne, implementiribe thaj evaluiribe
- c) Komprehenzivno multi-sektoreskiri buti kote so ka respektuil pes sakone partnereski rola
- d) Phutardipe/transparencija/ ano planiribe, vakeribe thaj rezultatongoro evaluiribe
- e) Regularno monitoringo thaj evaluacija
- f) Integriribe jekhipe mashkar e dzuvlja thaj mursha, leindoj kate vi e prevencija pe kherutni violenca thaj diskriminacija bazirimi upral e relacija mursha-dzuvlja
- g) Respekti thaj promoviribe e Romengere identiteto, kultura thaj chib
- h) Te pashakeren pes e prjektija vash e terne Roma e situacijas ar pe savi si e Romengere komunitetija ani Europa thaj trubujipe ko sistematikane pharuvipe save ka adresirinen e strukturakere formen katar i diskriminacija
- i) Manushikane hakajengiri bazirimi metodologija te ikljol pes ki rig e butjencar so terdzon anglal e terne Roma thaj te zuraren pes e terne Romane liderura te shaj te arakhen drom vash e problemongo pharuvipe (leindoj kate manushikane hakajengiri edukacija thaj projektija vash vazdipe kapacitetija)
- j) Eksplicitno numa na ekskluzivno, te ovel zuralo fokusos pe Roma, numa vi ma te crden pes pe rig e na-Roma save so arakhen gasave situacije sar e Roma

- k) Anti-diskriminacijaki metodologija: te khosel pes i diskriminacija so aba dzal, kompensacija vash e diskriminacija so aba kerdas pes thaj elemindiripe majodorutni diskriminacija
- l) Te lel pes i desegririmi data baza informacijendar pali o etniciteto ano planiribe, implementiribe thaj evaluacija e politikengo thaj e programongo

5. Cilura thaj klejakere aktivitetija

Generalno cilura thaj aktivitetija

1. Dejbe politikano suporto vash e Roma ande korkorutne-organizacije pe Europako thaj nacionalno nivelu;
2. Aktivno te promovirinel pes e terne Romengiri reprezentacija ande socijalno thaj politikane strukture pe sa e nivelura;
3. Terne Romengiri participacija ano themeskiri ternengiri politika, oloakoro kreiribe thaj implementiribe;
4. Promoviribe pozitivno akcija vash e terne Roma ani edukacija, arakhibe buchi thaj javera sfere, leindoj kate promoviribe pozitivno aktivitetija vash e responsabilo autoritetija pe nacionalno thaj lokalno nivelura;
5. Te senzibilitirinen pes e politicahra thaj e lokalno autoritetija pe bucha save si specifikana vash e terne Roma;
6. Te senzibilitirinen pes e mediumija vash i diskriminacija mamuj e Roma thaj e zhurnalistija te trenirinen pes sar te adresirinen e Romane butja;
7. Promoviribe senzibilno-kulturakere treningoja (mashkar kulturakoro sikljovipe) pe sa e relevantno institucije save so tretirinena Romane butja;
8. Te zurarel pes e terne Romengiri politikani participacija;
9. Zurarel pes o networkija thaj i kooperacija mashkar e terne Roma, terne Romengere organizacije thaj e na-Romane terne networkija;
10. Promoviribe jekh tretmano thaj na-diskriminacijakere kampanje, trujal jekh javereder „savore javereder – savore jekh,, kampanja;
11. Te sigurinel pes monitoringo thaj impakto pe sa e umala/sfere/ so arakehen e terne Roma;
12. Involviribe e terne Romane organizacijen ani evaluacija pe Strazburgoskere Deklaracijakoro implementiribe.

Specifikane cilura thaj aktivitetura

Ternikane politike thaj aktivitetija

13. E politike khamela pes te den dumo e terne Romenge te oven kotor e themeskere programondar vash e terne;
14. Ternengere politike trubuj te sigurinen e projektongoro dzaibe majangle thaj te targetirinen e terne Romen pe sa e aktivitetija;
15. Trubuj te kerel pes terne Romengoro fondi kotar e Europako Konsilo;
16. Pozitivno akcijakere politike thaj aktivitetija vash e terne Roma kotar Europako Konsilo thaj oleskere thema membrura;
17. O Europako Konsilo trubuj te motivirinel e themen-membron de adoptuin pozitivno politike, kote so e nacionalno thaj e lokalno autoritetija ka len i responsabilita vash monitoringo, implementiribe thaj reportiribe vash olengere akcije vash terne Roma;

18. E specifikane akcije vash e terne Roma te oven phendine ande transkripcija ki Strazburgoski Deklaracija;
19. O Ad-Hoc Komiteto pe Roma (CAHROM) trubuj te sigurinel kaj e terne Romengere butja ka oven kotor oleskere agendatar pe savi ka dzan vi e thema membrura;
20. E Europakere Konsiloski terengiri politika trubuj te kerel regularno monitoringo thaj evaluacija upral e Terne Romengoro Akcijako Plano thaj vash kodo te kerel pes specijalno grupa;
21. Te kreirinen pes sistemija thaj instrumentija vash informacijengo ulavipe mashkar e terne Roma;
22. Te sigurinel pes e terne Romengoro aksesos/avibe/ dzi pe proceso kote so kerel pes decizija pe ternikane politike;
23. Te roden pes politikakere mehanizmija vash ko-fundiribe kotar e nacionalno thaj lokalno autoritetija thaj te sigurinen pes fondija;
24. Te kerel pes participacija e terne Romengi ande kriterije pe nacionalno ternengere politike ano Europako Konsilo;
25. Te keren pes programija save so ka zuraren e terne Romengo kulturako identiteti;

Zuraripe thaj Participiribe

26. Te vazdel pes e terne Romengoro kapaciteto profesionalno orientirime treningoncar thaj programoncar vash keribe buchi pe jekh vrama ande varesave institucije thaj organizacije;
27. E terne Romengoro treniribe pe menadzmento thaj organizacijakere butja;
28. Treniribe e terne Romane aktivistongo vash kodo te dzanen sar te keren buchi e mediumencar leindoj kate vi e neve tehnologijen vash e Roma thaj vash e na-Roma;
29. Sigurinel pes participacija pe sa e nivelura thaj sa e strukture pashe phangle e ternikane butjencar;
30. Keribe platforma vash informacijengo thaj eksperiencongo pharuvipe;
31. Te keren pes treningoja vash trenerija vash e terne Romane liderura thaj aktivistija;
32. Inicirinen pes aktivitetija save so ka generirinen thaj ka vazden khetanutni pakhiv mashkar e Roma thaj themeskere institucije;
33. Te lel pes ani godzi keribe projekto vash terne Roma medijatora sar kotor e ROMED programostar;

Keribe Terne Romengo Mishkipe

34. Zurarkeribe ko Romano kulturakoro identiteti trujal formalno thaj na-formalno edukacija;
35. Promoviribe voluntarizmo mashkar e terne Roma;
36. Te sigurinen pes vi majodorig aktivitetija vash kapacitetoskoro vazdibe sar so si e treningoja vash trenerura thaj treningoja ko menadzmento, sar te arakhen pes fondija, sar te len pes e informacije thaj e neve tehnologije ki sakodziveseskiri buti thaj javera;
37. Keribe platforme vash kooperacija thaj informacijengo pharuvibe;
38. Te sigurinel pes transparencija ande procesija kotar participacija thaj konsultacija;

39. Te organizirinel pes terne Romengo kongreso thaj budzeto vash e terne Romengere mishkupa;
40. Sigurinel pes fundavne finansijakere thaj manushikane resorsija vash e Terne Romengo Akcijako Plano kasko koordinatoro trubuj te ovel terni Romani persona;
41. Inicirinen pes aktivitetija thaj procesija cilosar te kerel pes koordinacija javere internacionalno partneroncar, sar so siEuropaki Komisija thaj javera EU-kere kotora, OSCE-ODIHR, UN-jengere agencije thaj javera.

Na-Formalno thaj Formalno Edukacija

42. Te inicirinen pes aktivitetija vash networkingo pe lokalno, nacionalno thaj Europako nivelu;
43. Te keren pes terne Romengere centrija pe buteder nivelura;
44. Iniciribe trening aktivitetija – tematikane treningoja, pali shkolakere aktivitetija, chibjakere thaj javera treningoja;
45. Te promovirinen pes pozitivno aktivitetija ani edukacija thaj preparacijakere aktivitetija vash kodola so khamen te phiren ano univerziteti;
46. Te vazdel pes sama vash e Romengiri kultura trujal e mediumija, networkija/drakhina/ thaj festivalija;
47. Promoviribe kooperacija mashkar e Romane thaj na Romane aktivitetija trujal eksperiencongo thaj lache praktikongo pharuvipe;
48. Sigurinel pes majdur monitoringo upral e Romengo aksesos/avibe/ thaj participacija ani formalno edukacija;
49. Te chinavel pes (sikavipe, prevencija, rodipa) i segregacija ande normalne thaj specijalno shkole;
50. Sigurinel pes jekh shajipena vash e Roma te shaj te aven dzi ki kvalitetno edukacija thaj transfero dzi pe ucheder edukacija;
51. Te sigurinel pes kolaboracija e lokalno autoritetoncar thaj e shkolencar;
52. Promoviribe e terne Romengoro participiribe pe sa e nivelura kotar edukacijako sistemo;
53. Te kerel pes buti upral keribe kurikulumija ande shkole save so ka len andre vi informacije vash Romengiri kultura thaj tradicija;
54. Te del pes shajipe vash interkulturalno treningoja vash e sichara thaj interkulturakiri edukacija ande shkole;
55. Te zuraren pes edukacijakere programija save so ka involvirinen e Romane chavoren thaj e ternen;
56. Sigurinen avipe dzi ko shajipena vash treningoja pe zanatura vash e terne Roma;

Manushikane hakaja thaj manushikane hakajengi edukacija

57. Te vazdel pes sama vash e manushikane hakajengi situacija pe terne Roma;
58. Promovirinel pes thaj te inicirinen pes aktivitetija kotar e terne manusha te maren pes mamuj thaj te keren prevencija pe diskriminacija thaj rasizmo;
59. Te keren pes kampanje vaj kompeticije vash e shkole thaj javera institucije vash e tolerancija thaj na-diskriminacija thaj servisija (sar so si i DOSTA phursako/nagrada/ vash e komune);
60. Te zuraren pes e terne Roma te shaj te keren legalno akcije odori kote so phagen pes e manushikane hakaja vaj kerel pes diskriminacija;

61. Te zuraren pes thaj te keren pes kampanje mamuj o rasizmo thaj anticiganizmo, sar so si i kampanja „Savore javereder – Savore Jekh., ternengi kampanja;
62. Te adresirinel pes vi kodi bikhamipaski vorba ano mediumija thaj phageripe e Romengere hakaja trujal akcije save so kavazden i sama mashkar e manusha;
63. Sigurinel pes monitoringo upral e mediumija thaj te keren pes efektivno instrumentija kolencar ka maras amen mamuj bikhamipaski vorba/hate speech/ thaj e Romengoro bilacho prezentiribe ano mediumija;
64. Te organizirinen pes trening kursija vash terne Roma save so ka khuven andre sa e manushikane hakajengere aktivitetija so kerel o Eruopako Konsilo (specijalno kodola save so si vashedukacija thaj terne);
65. Te motivirinen pes e gavernura te keren desegriririme data baze informacijendar vash e terne Roma thaj manushikane hakajengere krisaripa;
66. Motiviribe ko networkingo pe manushikane hakaja pe nacionalno thaj internacionalno nivelu;
67. E Romane ternengere organizacije te involvirinen pes ano advokatiribe vash manushikane hakajengi edukacija;

Vaveripa/diverziteto/ (aktivitetija te del pes palpale pe situacija pe savi arakhena pes e majdukhavdine grupe ande Romengere komunitetija)

68. Te promovirinen pes aktivitetija vash zuraribe e grupongi, leindoj kate e terne dzuvlen, LGBT(Lezbejken thaj e javeren), religiozno grupen, migranten thaj e javere grupon save so si minoritetija andre ande Romengere komunitetija;
69. Te promovirinen pes aktivitetija te shaj te zuraren pes e terne Romane dzuvlja, leindoj ki godi i specifikani situacija kana isi violenca mamuj e dzuvlja;
70. Te vazdel pes sama vash diverziteto/javeripa/ mashkar e terne Roma thaj e romane dzuvljakiri historija vi e LGBT mishkipena;
71. Te organizirinen pes aktivitetija thaj kampanje vash diverzitetoskoro promoviribe ande ternikane organizacijengi buchi;
72. Promoviribe networkingo/khetanipe/ e na-Romane ternikane networkencar/drakhinencar/ thaj javera organizacijencar upral e specifikane manushikane hakaja thaj javeripa;
73. Te inicirinel pes publikani diskusija mashkar e Romane komunitetija thaj terne aktivistija vash butja ki relacija mursha-dzuvlja, religija, phandrina pe terne bersha, HIV, droga thaj manushengo kino-bikinibe;
74. Sigurinel pes legalno protektiribe; te keren pes centrija vash e viktime/zhertvi/ kotar violenca;
75. Te den pes informacije thaj dzanlipaskere hainga vash e sastipaski protekcija;
76. Te vazdel pes sama thaj te ulaven pes informacije vash o koncepto butivar diskriminiribe;
77. Te del pes treningo ande shkoli thaj Romane komunitetija vash javeripa/diverziteto/;
78. Inicirinen pes rodipena/studije/ vash diverziteto/javeripa/ adne Romengere komunitetija vash e percepcija e Romengi vash kodo javeripe andre ande lengi komuniteta thaj avibe dzi pe fundavne hakaja;
79. Te kerel pes video vash o javeripa/diverziteto/ ande Romengere komunitetija sar vi javera publikacije vash manushikane hakaja;
80. Te kerel pes webrigori thaj internet forumo vash e diferentno manusha te shaj te ulaven informacije thaj dzanibe vash e butipe thaj javeripe ko specifikane grupe.